

va arunca orecine... Pântru muere lui, va auzi niște cuvinte rele, de va merge nainte judecatei. Și va ave o griată și o frică într'o nopte de un neprietnicū mare, ce să să roage Născutului lu Hristos. Și 12 lucrure... va sta primejdi până la morte. De va trece de cie, va vie 86 ani..

N. CARTOJAN.

Contribuțiuni la Bibliografia veche românească.

Din anul 1910, de când m'am ocupat cu Bibliografia veche românească prin călătoriile mele archeologice și etnografice, mi s'au dat ocaziuni dese de a găsi cărți vechi românești care nu erau trecute în Bibliografie, sau trecute dar nu cunoscute, eventual cunoscute dar necomplete.

Voiu da în cele următoare numai titlul și descrierea mai scurtă a cărților, rezervându-mi dretul pentru mai târziu să completez descrierea cu reproducerea predosloviilor epilogurilor și cu clișee.

Aceste cărți de multe ori sânt și curiozități. Astfel e un *Catavasieriu* tipărit în anul 1769 sub Io Alexandru Ipsilant Voevod, cu toate că domnia acestuia începe mai târziu (găsit în 1916 în jud. Muscel). La unele exemplare se schimbă frontispiciile, inițialele, sau același început la un exemplar este tipărit cu roșu, la altul cu negru. Asupra acestor amănunte voiu reveni în studiul amintit mai sus.

Triod-Penticostar, slavonește, tipărit de diaconu Coresi 1558 la Târgoviște.

Bibliografia veche românească de I. Bianu și N. Hoșoș, vol. I, pag. 31 la No. 9 descrie această carte după două exemplare incomplete și anume : unul păstrat în Biblioteca Academiei Române și altul în Biblioteca publică din Petersburg și descris de Karataev în lucrarea sa *Opisanie*, pag. 188 la No. 86. Cartea, nefiind completă, lipsindu-i epilogul, nu s'a știut când s'a tipărit, de cine și unde. Hașdeu admite data de 1550, iar Karataev data de 1570. Ambii se potrivesc când determină locul de tipărire „Țările românești“. De fapt această carte s'a tipărit la Târgoviște, de diaconul Coresi, când era leatul de la facerea lumii

Cartea are formatul în folio și se compune din 46 caiete. Caietele întregi au 8 foi și au signatura chirilică pe prima și pe ultima lor pagină. Caietul 1 are 6 foi, caietul 2 are 9 foi și caietul 46 are 4 foi; pe ultima pagină se află epilogul. Astfel volumul în total are 363 de foi. Dacă această carte a avut la început predoslovie, nu se știe, deoarece acest exemplar — care, putem spune, că de la caietul 1, foaia 1 până la caietul 46, foaia patru, este absolut complet — lasă de bănuit că n'a avut. Fiind foarte bine conservat, s'ar fi păstrat probabil și predoslavia. Din alt punct de vedere, caietul 1 fiind compus din 6 foi, ultima având signatura, putem deduce că exemplarul n'a mai avut altă foaie, la început. Este tipărit cu negru și roșu cu 30 de rânduri pe pagină.

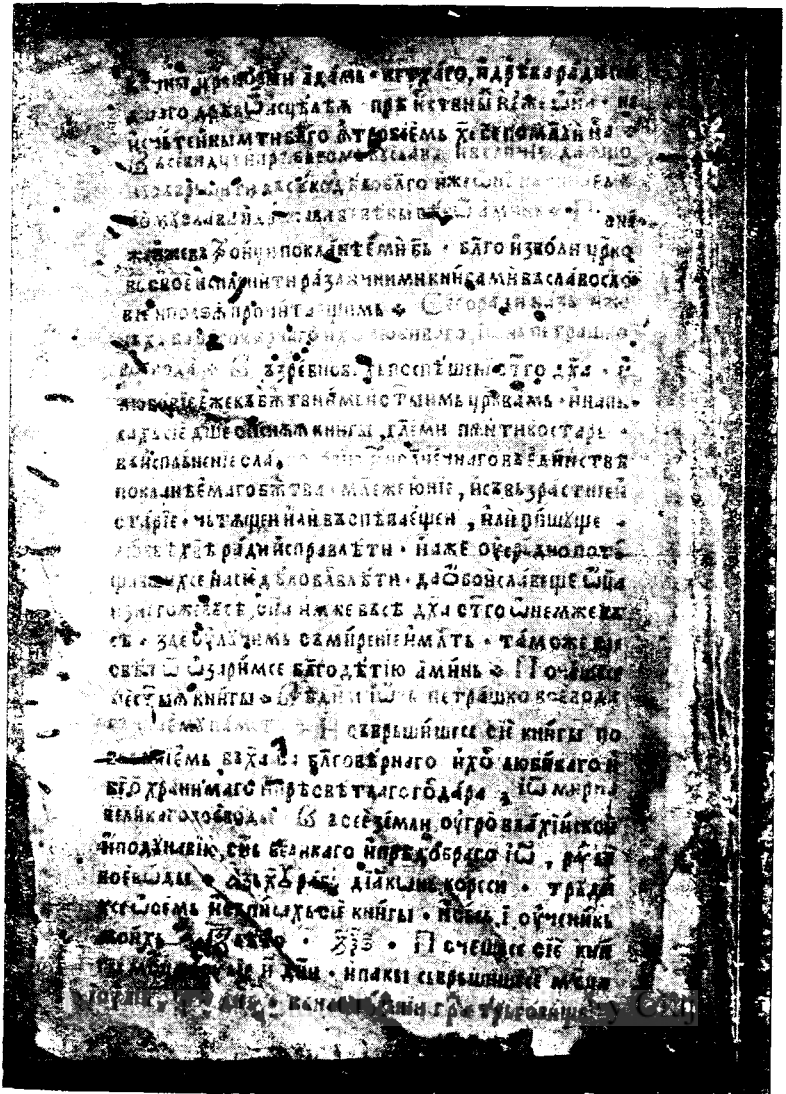
Fronuspiciile și inițialele, ca cele descrise în *Bibliografie*.

În afară de cele 8 gravuri reproduse acolo, mai sânt 3 și anume: **ЧКѢРОСИѢ**, **УССАНИѢ ГОМИНО** și **СЗНАѢТВІѢ СТРОДА**.

Predoslovia, reprodusă în clișeu, are următorul cuprins:

„Atot văzătorului și preabunului Dumnezeu slavă și mărire, cel ce dă a se săvârși orice faptă bună cea întru dânsul începută, acelaia slavă și domnie în vecii vecilor, amin! Pentrucă cel în Treime închinat Dumnezeu a binevoit a umplea biserica sa cu diferite cărți întru lauda și folosul cititorilor, drept aceea și eu cel întru Hristos Dumnezeu drept credinciosul și de Hristos iubitorul Ioan Petrașcu Voevod am râvnit cu ajutorul Sfântului Duh și cu dragostea cea către Dumnezeestile și sfințele biserici. Și am scris aceasta de suflet mântuitoare carte, numită pentostar întru îndeplinirea cântării de laudă celei prea strălucită în unitate închinată Dumnezeire. Rog pe cei mai tineri și pe cei în vârstă și pe cei bătrâni, care vor citi, sau vor cânta, sau vor scrie, pentru iubirea lui Hristos, să îndreptați, iar pe noi care cu osârdie ne-am nevoit la această lucrare, să ne binecuvântați, ca împreună lăudând pre Tatăl de la care toate purced. pe Fiul, prin care toate se fac,

pace și milă, iar acolo să ne luminăm de sfântul har, amin ! S'a început această sfântă carte în zilele lui Ion Pe-

trașcu Voevod spre veșnica pomenire și s'a săvârșit această carte cu numele celui întru Hristos Dumnezeu drept credincios.

dinciosul și iubitorul de Dumnezeu și păzitorul de Dumnezeu și prealuminatul domnitor Io Mircea marele Voevod a toată Ungrovlahia și pe Dunăre, fiul marelui și preabunului Io Radul Voevod. Eu întru Hristos robul Diacon Coresi m'am nevoit întru aceasta și am scris această carte și cu 10 ucenici ai mei în anul 7066. S'a început această carte în luna Iulie 8 zile și s'a săvârșit în luna Iulie 1-a zi, în cetatea de scaun Târgoviște“.

Traducerea a făcut-o D-I Profesor St. Nicolaescu din București, căruia îi mulțumesc și în acest loc pentru bunăvoința sa.

Cu această carte poate să se ocupe omul din multe puncte de vedere. Ea este prima carte a Diaconului Coresi și totodată ultima ce s'a tipărit în Târgoviște în secolul al XVI-lea. Anul 1558 este cel când s'a terminat tipărirea, care potrivit epilogului, începuse la 8 Iulie 1557. Oare ce motive au putut determina pe Coresi să plece din reședința Voevozilor, cetatea de scaun Târgoviște, la Brașov, cu cei 10 ucenici pe care i-a avut? Coresi la anul 1560 tipărește la Brașov „Intrebare creștinească“ la care de sigur i-a trebuit un an de zile, căci a trebuit să-și facă litere chirilice pentru cărți românești. Mărimea lor este ca a cărților lui Macarie, însă în formă găsim deosebite. Coresi duce la Brașov literele slavone cu care s'a tipărit Triod-Penticostarul, împreună cu frontispiciile și inițialele pe care le întrebuintează la tipărirea cărților slavone.

Această carte absolut completă, descoperită de mine, prezintă o mare valoare din punct de vedere tipografic și pentru cunoașterea activității lui Coresi și completează un gol simțitor în Istoria literaturii în sec. al XVI. Într'un articol ulterior mă voi ocupa mai pe larg cu Diaconul Coresi.

Apostol, Buzeu 1704.

Bibliografia veche românească, Vol I, la pag. 454, sub No. 144 descrie acest Apostol, însă nu cunoaște un exemplar complet. Apostolul complet are 178 foi numerotate, pe

Antologhion, Râmnic 1705.

Bibliografia veche românească, Vol. I, pag. 462 la No. 147, vorbește de această carte. Completez datele de acolo cu următoarele :

Titlul e :

„Antologhion / adevă floarea cuvintelor / care cuprinde în sine toată slujba ce i să cuvine lui / a sfintei Besearici, peste tot anul. / Acum întâiu într'acesta chip tipărit, și așezat / după cel grecesc. In zilele prealuminatului, și / oblăduitoriu a toată Țara Rumânească, / Ioanu Constandin B. Basarab Voivod / cu osârdia și cu toată chieltuiala preacinstiului de / bun și mare neam a lui Mihai Cantacuzino vel spa / tar, spre cea de obște al Besearicilor lui Hs tră / buință, și al Pravoslavnicilor folos. / Cu blagoslovenia preasfintitului Mitropolit Kir Theodosie / In sfânta Episcopie a Râmnicului / La anul de la zidirea lumii 7213 / Prin osteneala iubitorului de Dumnezeu Kir Anthim Ivi / reanul Episcopul Râmnicului“.

Titlul este încadrat într'o gravură. Pe verso titlului se află stema lui Constantin Basarab Voevod cu cuvintele ΕΑΕΩΘΕΟΙ I-K, B-B, A-H II✠, 1700—IV, stemă identică cu cea din octoihul din 1706 din Râmnic, descris în *Bibliografie*, vol. I, No. 151, pag. 467 „Stihuri politice 10 : asupra stemei prea luminatului, slăvitului și blagocestivului Io : Konstantin, B : Basarab Voevod

Sămn strașnic și armă la rășboiu prea tare,

Den ceriu fu arătat o minune mare.

O cruce de steale pre ceriu însămnată,

Marelui Constantin Hs ii arată.

Cu slove împrejur scrise Râmlenești.

Pre toți vrăjmașii tăi tu să-i biruești.

Acuma și corbul încă o arată,

Domnului Constantin într'această dată.

Dându-i lui puteară cu nădejde bună,

Ca să stăpânească căi de viță bună“.

Pe verso la a doua foaie este gravura din anul 1678 din Cheia înteleșului

Octoih, Râmnic 1706.

Descris în *Bibliografia veche românească* vol. I, pag. 467—468.

Volumul complet are 84 foi, la sfârșit numai atâta „Sfârșit și lui Dumnezeu mulțumită“.

Octoih, Râmnic 1730.

„Octoih / acum într'acestaș chip tălmăcit în / limba Rumânească, spre înțelegerea de, / obște, și Tipărit, / In zilele, de Dumnezeu înălțatei Domn / nii a prea Luminatului oblăduitoriu / a toată Țara Rumânească. / Io Niculae Alexandru Voevod. / cu Blagoslovenia, și cu cheltuiala prea / sfințitului Mitropolit al Ugrovlahiei. / Kir Daniil. / In sfânta Mitropolie a Bucureștilor. / la anul de la Hs. 1730 / Iară de la facerea lumii 7239 / cucearnicul întru Preoți Popa / Stoica Iacovici Typograful“.

În 4° de 2 foi fără număr și 464 + 168 pagini numerotate. Tipărit cu negru și roșu cu 26 rânduri pe pagină. Caietele se compun din 4 foi.

Pe verso titlului se află stema îndoită cu inițialele Domnești ale lui Niculae Alexandru Voevod și următoarele :

„Buuru, Corbu și crucea trei seamne...

Darurile tale vestesc Doamne pr...

Corbul al Țării Rumânești stăpân te adeverează.

Iar Crucea, pravoslaviei bun paznic te arată.

Nicolae prea înțeleptule cu inimă curată.

Aceasta în veaci te va păzi cu cinste și cu pace

Și pre vrăjmaș ii va surpa, ca praful ii va face“.

Urmează apoi Pinaxul. Pe verso se află Ioan Damaschin.

Textul acestui Octoih este identic cu cel tipărit la București în anul 1731 și descris în *Bibliografie*, vol. II, pag. 41, No. 202.

La sfârșit aceeași iertare de greșeli ca la exemplarul din anul 1731.

Molitvenic, București 1741.

Bibliografia veche românească, în vol. II, pag. 55, No. 221, descrie această carte. Completez cu următoarele :

Cartea are 564 pagini numerotate. Exemplarul pe care l-am studiat face dovadă că a avut și predoslovie, însă aceea lipsește ; s'a păstrat numai ultima pagină, cu care să termină.

La pag. 563 este obișnuita iertare de greșeli.

La pag. 564 este un epilog, în care se spune că acest Molitvenic a fost tradus după cel grecesc, pe care l-a tipărit Nicolae Glicu¹, la anul de la Hs. 1691 și cât a fost posibil, a și făcut adaose.

Psaltire, Iași 1743.

Bibliografia veche românească, vol. II, pag. 76, No. 234 descrie această Psaltire.

Cartea are 184 foi numerotate și nu 160 cum este descrisă. Pe ultima foaie este iertarea de greșeli semnată :

„Tipăritu-s'au în anul de la mântuirea lumii 1743 / de Duca Sotiriovici / Thasiianul / atratajilor rânduite urmare / (alfabetul) și o poezie de 4 rânduri pentru iertarea greșelilor.

Ceaslov, Râmnic 1745.

Ceaslov / care cuprinde în sine toată slujba / de zi și de noapte, acum într-o / cest chip așezat și Tipărit / În zilele prea Luminatului și prea în / ălțatului Domn, și oblădui / toriu a toată Țara Rumânească / Io Constandin / Nicolae Voevod / Cu Blagoslovenia prea sfințitului / Mitropolit al Ugrovlahiei / Chir Neofit / și cu toată cheltuiala : / lui de Dumnezău Chir Cli... / Episcopul, Râmnicului... / Episcopia a râm. La... / De Dimitrie Pand...

Acest Ceaslov este citat în *Bibliografie*, vol. II, pag. 84, No. 240, ca amintit de P. P. Aaron în *Păstoriceasca postanie*, Blaj, 1760, p. 44 și de Popp în *Disertație* 73.

Din nenorocire nici exemplarul cunoscut de mine nu este complet. Titlul la colțul din dreapta, jos, unde este

anul, este rupt : anul însă se poate identifica din Pinax zicând : Păscălie pe 67 de ani, începându-se de la 1745 până la 1811.

Titlul este încadrat într'un chenar de ornamente simple

În 16° de 8 foi fără numerotație și peste 491 foi numerotate. Caietele se compun din 8 foi. Tipărit cu negru și roșu cu 21 rânduri pe pagină. Pe verso foaiei 8 este o gravură fără semnătură, reprezentând pe Isus Hristos. La pag. 353 se mai află o gravură reprezentând „Buna vestire“.

Pe verso titlului începe Predoslovia.

Triod, București 1747.

„Triodion / adecă / trei cântări. / Ce are întru sine slujba Sfântul / ui și / marelui Post. / Care acum / a doua oară s'au tipărit în / tru a treilea an dintru a patra Domnie / a prea înălțatului nostru Domn, Io : / Konstandin Nicolae / Voevod / Cu Blagoslovenia, prea sfințitului Mitro / polit a toată Ugrovlahiia, Kir : / Neofit Delacrit / În oraș în Bucurști, la leat 7255. / De cucearnicul între Preoți popa Stoica / Iacovici Tipografu“.

În folio de 2 foi nenumerate și 355+119 foi numerotate.

Tipărit cu negru și roșu pe două coloane, cu 40 de rânduri în coloană. Titlul este încadrat într'o poartă gravată pe lemn. Pe verso se află stema îndoită cu inițialele I, N, K, V.

Pe verso stihuri politice și o poezie.

De sigur a avut și Predoslovie, însă din exemplarul văzut lipsește.

Are mai multe frontispicii și gravuri.

Partea a doua este Strajnic.

Poarta titlului este aceeași cu a Triodului din Buzeu de la 1700. În partea a doua, pe foaia primă, este gravura „Învierea lui Lazar“ (vezi *Bibliografie* vol. I, fig. 232), pe foaia 63 este „Răstignirea Domnului“, (Bi-

Pe foaia 355 se află iertarea greșelilor care se termină astfel :

Tipăritu-s'au în anul de la mântuirea lumii 1746 / De cucearnicul între preoți Popa / Stoica Iacovici tipograful.

Octoii, Râmnic 1750. ✓

Bibliografia veche românească, vol. II, pag. 113 la No. 277 descrie această carte însă n'o cunoaște complet, ci numai partea I.

Partea I corespunde celor descrise și are 372 de foi numerotate. Partea II are 65 de foi numerotate și conține 11 Evangheliile ale învierii „Evangheliile Vâscreasni”.

Antologhion, Râmnic 1752. ✓

Bibliografia veche românească, vol. II, pag. 120 la No. 281 dă titlul acestei cărți după comunicările Protopopului Andreiu Ghidiu din Caransebeș. Le completez cu următoarele :

La titlu se mai adaugă : „Sau tipărit de Popa Constantin Atanasie / vici Typograful Râmnicianul”.

Titlul este încadrat într'o poartă gravată pe lemn purtând semnătura Diacon Constantin Tip. Râm.

În folio de 3 foi fără numerotație și peste 546 foi numerotate. Tipărit cu negru și roșu pe două coloane cu 40 rânduri în coloană.

Pe verso titlului se află stema cu corbul, cu inițialele I O M T G R G K V D.

Stihuri poeticești 10 asupra pecetii din coroana prealuminatului Domn : Io Matei Grigorie Ghica Voievod etc.

Urmează „Predoslovie către cititoriu” care se termină : al preaslaviei voastre cu totul plecat / Lavrentie Ieromonah, de la mânăș / tiera Hurezii.

Pe contrapagină este o gravură reprezentând „Duminica tuturor sfinților”.

• **Strastnic, Blaj 1753.** ✓

„Strastnic / Care cuprinde în sine / slujba sfințelor patimi, și a învierii / Domnului Hs. / Acum : / Într'acesta chip Tipărit. / Supt : / Stăpânirea Prea înălțatei Kesaro

Krăiasei : / Marii Theresii / Cu Blagoslovinia Prea sfințitului / Vladichii / făgărașului, Kiriu Kiriu : / Petru Pavel Aaron / de la Bistra : / In Mănăstirea Sfintei Troița la Blaj. / Ani de la Hs. 1753 / De Vasilie Constandin Vlaicu“.

In folio de 2 foi fără numerotație și 179 pagini numerotate. Tipărit cu roșu și negru pe două coloane cu câte 39 rânduri în coloană. Coloanele sânt incadrate.

Pe verso titlului se află o gravură reprezentând „Sfânta Mănăstire de la Blaj“, semnată de Vlaicul. Vezi *Bibliografie*, vol. II, fig. 296, cu deosebirea că asupra mănăstirii se află și un frontispiciu, iară ambele incadrate. Subt gravură este următorul vers :

„Trei fețe văz în Troiță,
Un Dumnezeu prin Credință :
Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt
Un rând și o voie sânt.
Troști s’au numit Hramul,
Ca să păzească tot neamul.
Și cei dintr’această Vie
Un gând și o voie fie“.

Urmează Predoslovia.

✓ Catavasieri, Râmnic 1759.

„Catavasiariu / Acum a patra oară tipărit / Intâia Domnie a prealuminatului Domn / Io Scarlat Grigorie Ghica Voevod / Cu blagoslovenia, și cheltuiala / Sfinții sale Iubitatoriului de Dumnezeu / Kyr Grigorie episcopul Râmnicului / In sfânta Episcopie a râmnicului / la anul dela Hs. 1759 / Sau Typărit de Popa Constandin / Atanasie, Vici : Typograful Râmnicianul“.

In 16° având 215 foi numerotate, tipărit cu negru și roșu cu 23 de rânduri pe pagină. Păscălia începe la foaia 173. La foaia 199 începe alergarea lunilor. Caietele se compun din 8 foi. Pe verso titlului începe cu „Tropariul nașterii“.

La sfârșit este iertarea de greșeli, care începe astfel :

„Tipăritu-s’au acest Catavasiariu prin tocnierea și

✓ **Catavusieri, Blaj 1762.**

„Catavasiariu / cu multe preste tot anul / trebuincioa-
se cântări / cu / Blagoslovenia Prea o sfin / țitului, și prea
lumi / natului Domn / Petru Pavel Aaron / de Bistra / prin
țara Ardealului, / și părților ei împreuna / te vlădicul Fă-
gărașului. / Tipărit la sfânta Tro / iță în Blaj. Anul 1762. /
De Dimitrie Râmnicăeanul“.

În 16° de 570 pagini numerotate. Tipărit cu negru și roșu cu 17 rânduri pe pagină. Pe ultima pagină se află : „Sfârșit și lui Dumnezeu laudă“.

✓ **Molitvenic, București 1764.**

„Euhologion / adecă / Mltvenic / Acum într'acestaș
chip tipărit, după / rânduiala celui grecesc / Întru întâia
Domnie, a mării sale prea / luminatului, prea înălțatului,
Domnului nostru și oblăduitoriu / a toată Țara Rumâ-
nească. / Io Ștefan Mihaiu Racoviță Voevod. / Cu blagoslo-
venia și cu toată cheltuiala / prea sfințitului Mitropolit al
Ugrovlahiei / Kir Grigorie / În Sfânta Mitropolie a Bu-
cureștilor / La anul dela Hs. 1764 / De Iordache Stoico-
vici tip.“

În 4° de peste 560 pagine. Tipărit cu negru și roșu, cu 26 rânduri pe pagină.

Pe verso titlului, stema Țării Românești cu inițialele domnești și stihuri politice.

Această carte este amintită de *Bibliografie*, vol. II, pag. 162, No. 337 (după Gaster, *Geschichte der rum. Lit.*, pag. 406) ca edițiune după cea grecească a lui Glykes, de la 1691, și care se tipărește prima oară în românește la 1730 în București, descrisă în acest articol.

Volumul văzut de mine nu este complet, are numai titlul și începe cu pag. 13, iară sfârșitul lipsește de la pagina 560 înainte.

• ✓ **Antologhion, Râmnic 1766.**

Descris în *Bibliografie*, vol. II, pag. 170, No. 345. Completez aceea descriere cu următoarele : Volumul complet are 572 foi numerotate. Pe a doua foaie începe scrisoarea E-

piscopului de Râmnic Parthenie către Archiepiscopul Grigorie. După aceasta urmează Predoslovia către Cititori.

✓ **Antologhion, București 1766.**

„Antologhion / adecă / floarea cuvintelor / care le cuprinde întru sine rânduiala Dm / nezeștilor Praznice, ale sfinților nu / miți și ale sfinților de obște : ce să / prăznuiesc în 12 luni ale anului : / Acum tipărit rumânește în zilele prea / Luminatului Domn. / Io Scarlat Grigorie Ghica Voevod : / Cu Blagoslovenia prea Sfințitului Mi / tropolit a toată Ugrovlahia Kyriu / Kyr Grigorie : / In sfânta Mitropolie în București : / La anul dela Hs. 1766. / De Iordache Stoicovici Typograful“.

In folio mic de . . . foi fără număr și peste 546 foi numerotate. Nu știu câte foi nenumerotate avea, deoarece la exemplarul văzut lipsește predoslovia.

Tipărit cu negru și roșu pe două coloane cu 40 de rânduri în coloană.

Titlul este încadrat într'o gravură cu compartimente.

Pe verso titlului se află stema dublă și stihurile poeticești. Pe ultima foaie ale celor nenumerotate se află gravura pe care o găsim în „Cheia înțelesului“ purtând anul 1678.

Am văzut 2 exemplare cu locul de tipar Căldăroșani. Iată titlul :

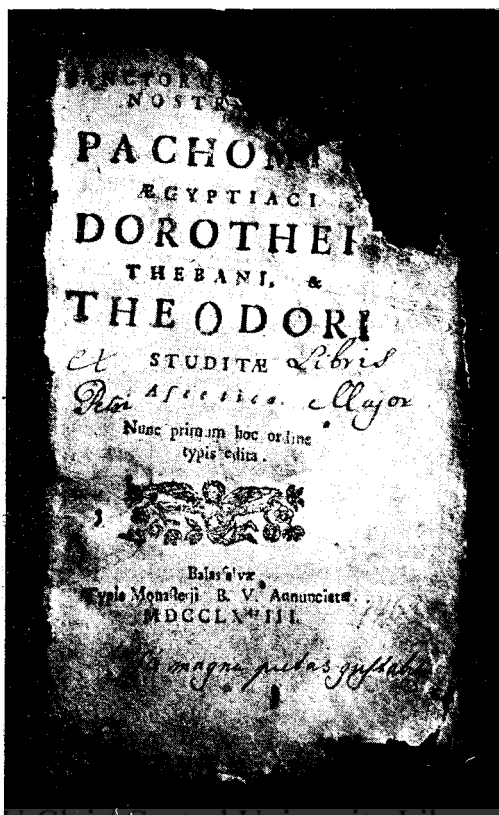
„Antologhion / adecă / Floarea cuvintelor / carele cuprinde întru sine rânduiala Dm / nezeștilor Praznice, ale Sfinților nu / miți și ale sfinților de obște : ce să / prăznuiesc în 12 luni ale anului : / Acum tipărit rumânește în zilele prea / Luminatului Domn. / Io Scarlat Grigorie Ghica Voevod : / Cu Blagoslovenia prea Sfințitului Mi / tropolit a toată Ugrovlahia Kyriu / Kyr Grigorie : / In Sfânta Mănăstire Căldăroșani. / la anul dela Isus 1766. / De Iordache Stoicovici tipograful“

Exemplarele văzute n'au avut Predoslovie. Un exemplar avea 540 foi, altul 545 foi, bine înțeles ambele necomplete. Când ne vor sta la dispoziție exemplare complete, cu locul de tipar București și Căldăroșani, se va

din București, însă Mitropolitul Grigorie locuind la Mănăstirea Căldărușani, pe unele exemplare a tipărit numele acestei mănăstiri.

✓ **Sanctorum nostrorum Pachomio, Blaj 1768.**

„Sanctorum P. . . / nostrorum, Pachomie / Aegyptiaci / Dorothei / Thebani & / Theodori / Studitae / asce-

tica, / Nunc primum hoc ordine / typis edita / Balasfalvae / Typis Monasterii B. V. Annunziatae 1768“.

Textul este latinesc.

In 16°, 8 foi nenumerotate și 528 pagini numerotate,

La titlu, locul punctat este rupt. Pe titlu se află scris cu mâna „Ex libris Petri Major“. Pe scoartă se află pe latinește o inscripție care ne spune că „aceasta carte au fost dăruită de Mihăilă Major la anul 1774“. Mihăilă era frate cu Petru.

După titlu se află „Praefatio ad pium lectorem“. Are și o gravură reprezentând pe C: Pahomie, fără vreo altă semnătură.

Urmează pe 6 pagini „Ex vitas Pahomii“, pe urmă „Praefatio S. Hieronymi“.

✓ **Catavasieriu ? 1769.**

Exemplarul cunoscut este un exemplar fără început și fără sfârșit românește și grecește cu litere chirilice.

În 16°, având peste 329 foi numerotate cu 17 rânduri pe pagină. Tipărit cu negru și roșu.

Anul 1769 se stabilește din Păscălie, care este făcută pe 172 ani, începând cu anul 1769 și mergând până la 1940.

✓ **Catavasieriu, Blaj, Ed. II, 1769**

Bibliografia veche Românească în vol. II, pag. 191, No. 364 amintește un Catavasieriu tipărit la acest an (Popp, *Disertație*, 48).

Titlul : „Catavasiariu / Cu multe peste tot anul / trebuincioase cântări. / Acum a doua oară așe / zat, și Tipărit. / Supt stăpânirea prea înăl / țatei Inpărăteasei Râmleă / nilor, Prințesei Ardea / lului iproci : Doamne / Mariei Theresiei / cuu Blagoslovenia celor / mai mari. / În Tipografia Mănăstirei / Bunei Vestiri : În Blaj. / Anii dela Hs. 1769. / De Petru Papavici Tipograf Râm.“

Titlul este încadrat într'o liniatură, iară pe verso se află o gravură reprezentând „Bună-vestirea“.

Urmează cuprinsul cărții.

În 16°, 3 foi nenumerotate și 463 pagini numerotate cu 19 rânduri pe pagină, tipărit cu negru și roșu.

Pe pagina 463 citim „Sfârșit si lui Dumnezeu laudă“.

✓ **Triodion, Blaj 1771.**

„Triodion / acum întâiu așezat și tipă / rit, după rânduiala Besearecii Răsăritului. / Supt stăpânirea Prea înălța / tei Inpărăteasei Râmleanilor / Prințeasei Ardealului Iproci : / Doamnei Doamnei / Mariei Theresii / Cu Blagoslovenia celor mai mari. / Tipărit în Blaj Tipografia / Mănăstirei Bunei-Vestiri / anii dela Hs. 1771“.

În folio de 2 foi nenumerotate și 236 foi numerotate, tipărit cu negru și roșu pe două coloane cu 43 de rânduri în coloană.

Titlul este încadrat de o gravură semnată de Petru Papavici Tipograful Râmniceanu și reprezintă în cele patru colțuri emblemele evangheliștilor ; sus pe Domnul Hristos binecuvântând lumea, jos Buna-vestire, în stânga și dreapta câte 4 sfinți.

Pe verso se află Buna-vestire, semnată de Petru tipograful, urmează Predoslovia.

✓ **Psaltire, Blaj 1780.**

Bibliografia veche românească, vol. II, pag. 269, No. 440 descrie această carte, însă o cunoaște ca exemplar necomplet. Exemplarul complet este în 8° mic, 4 foi fără numerotație, 485 pagine și la sfârșit Păscălia pe 41 pagine nenumerotate.

✓ **Cazanii, Râmnic 1781.**

Bibliografia veche românească, vol. II, dă la pag. 271, No. 445 descrierea acestei cărți.

Exemplarul complet este :

În folio mic, 2 foi nenumerotate și 312 foi numerotate. Pe a doua foaie este „Predoslovia către pravoslavnicul Cetitoriu“, care se termină cu „al tuturor prea plecat, Grigorie Ierodiaconul din sfânta Episcopie a Râmnicului“.

La pagina 311 jos :

„Purtătoriu de grijă fiind Tipografiei : Kir Ioachim Ieromonahul din Sfânta Mitropolie“.

Pe trei pagini se află cuprinsul cărții.

La sfârșit iertarea de greseli. care începe :

„Tipăritu-s'au această sfântă și Dumnezeiască carte, prin osteneala Diorthosirii smeritului între Ierodiaconi Grigorie Râmniceanul“ etc.

✓ **Minologhion, Blaj 1781.**

Bibliografia veche românească, vol. II, pag. 273 la No. 448 amintește la acest an un Minologhion.

Titlul : „Minologhion / care cuprinde întru sine rânduiala Dumnezeștilor Praz / nice și ale Stăpânei de Dumnezău Născătoarei, și / pururea fecioarei Măriei Și ale sfinților celor numiți / Ce să prăznuesc peste an, și ale sfinților de obște / în fieste care zi. / Acum întâiu tipărită rumânește supt stăpânirea / Prea înălțatului Impărat al Românilor. / Iosif al doilea. / Craiul apostolicesc. Mare Princip al Ardealului. / iproci : / cu Blagoslovenia Exce-lenției sale Prea luminatului / Domn Gabriil Grigorie Maer : / Episcopul făgărașului, și al prea înălțatei Kessaro / Krăeștii Măririi sfeatnic din lăuntru / In Blaj la Mitropolie / Anul de la Nașterea lui Hs. / 1781“.

Titlul este incadrat cu ornamente liniare sus și jos având câte un frontispiciu. Pe verso se află o gravură reprezentând pe Isus între învățați. Gravura este într'un chenar : jos are următorul vers :

„Hs. stă în mijloc de jidovi carii să numiia Dascali :
Și ochii tuturor la dânsul priviia și să întreba.

Iară ei pre sine se făcea ucenicii lui Moisi Proroc.
Și de învățăturile lui Hs. îș bătea joc.

Deci Hs. dintru alor scriptură dela Prorocul Isaia.

Încă le dovedea pre sine a fi el Mesia.

Și spunându-le că să va lăsa casa lor pustie.

Căci (zice) nu ati crezut Prorocilor și mie.

In folio de 1 foaie fără numerotație, 1149+63 foi numerotate. Tipărit cu negru și roșu pe două coloane cu 43 rânduri pe coloană. Are mai multe gravuri cu semnătura Petru T. sau P. T. ce însemnă Petru Popovici Râmniceanul

✓ Octoih, Blaj 1783.

„Octoih / și / slujbele sfinților de obște. / Acum a treia oară așezat și tipărit după rân / duiala Besearicii răsăritului / supt / prea fericita împărăție a Preanăl / țatului Împărat al Românilor / Marelui Prinț Ardealului / și ceale : Domnului, Domnului / Iosif al doilea / Cu voia celor mai mari. / Anii dela Hs. 1783 / In Blaj / Cu tipariul Seminarului“.

Titlul încadrat într'o gravură.

Pe verso titlului se află o gravură reprezentând pe Sf. ION Damaschin, semnată de Ioanni.

Subt gravură se află următoarele cuvinte :

„Ogranul Blagosloviei Damaschin încordează și noao sfânta Troița bine adeverează“.

In 8" mare cu 1 foaie nenumărată și 478+224 pagini numerotate. Tipărit cu negru și roșu cu 25 rânduri pe pagină. La pag. 478 este o gravură „Isus pe cruce“ într'un chenar cu 16 tablouri semnat de I. E. (?)

Anthologhion, Râmnic 1786.

„Anthologiun / ce să zice / înflorirea cuvintelor / carele cuprind întru sine rânduiala / Dumnezeștilor Praznice, ale sfinților / numiți, și ale sfinților de obște : / ce să prăznuesc în 12 luni ale anului / Tipărit întru întâia Domnie a Lumi / natului Domn Io Nicolae / Petru Mavroghenie Voievod / Cu Blagoslovenia, și toată cheltuiala / Prea Sființiei sale Iubitorului de Dum / nezeu Kiriu Kir Filaret / Episcopul Râmnicului / In sfânta Episcopie a Râmnicului / La Anul de la Hs. 1786 : / S'au tipărit de Climent Ieromonah Tip. și / de Popa Constandin Tip. și de Dimitrie Tip. Râm.“

Titlul este încadrat într'o gravură purtând semnătura „Diac Costandin Tip. Râm.“

Pe verso titlului stema cu corbul cu Inițialele Domnești și stihuri poeticești.

Urmează predoslovia care se termină „al Dreaptei Cre-

Pe verso este o gravură „Duminica tuturor sfinților“ sub care este un text. Subt text se citește :

„S'au început acest sfânt și Dumnezeuese lucru în luna lui noemvrie în 25 : de zile : și au luat sfârșit la Mai, în 6“.

La sfârșit pe pag. 573 citim :

„Tipăritu-s'au această sfântă și Dumnezeiască carte / Prin osteneala Diordosirii smeritului între Ierodiaconi Grigorie Râmniceanul“.

În folio de 3 foi nenumerotate și 573 numerotate, tipărit cu negru și roșu pe două coloane cu câte 40 rânduri în coloană.

Ceaslov, Blaj 1786.

Bibliografia veche românească, vol. II, la pag. 313 No. 501, amintește despre această carte după Iorga : *Scrisori și inscripții*, II, pag. 189 și 193.

Titlul :

„Ceasoslov / acum a șasea oară tipărit / cu Blagoslove-niia prea lu / minatului și prea o sfin / țitului Domnului Domn / Ioan Bob Vlădica / Făgărașului și a toată / Țara Ardealului / în Blaj. / Anul dela zidirea lumii / 7294 / Iară dela mântuirea lumii 1786“.

Titlul este încadrat într'o gravură de liniatură. Pe verso titlului se află o gravură reprezentând Bună-Vestirea. Pe verso la a doua foaie se află o gravură reprezentând pe Isus, semnată de Petru T. La pagina 552 se mai află o gravură reprezentând „Izvorul cel de viață datător“.

În 16°, de 2 foi nenumerotate și peste 606 pagini nume-rotate cu două feluri de litere mai mari și mai mici ; ast-fel variază și numărul rândurilor pe pagină dela 19—20. Tipărit numai cu negru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Catavasieriu, Blaj 1793.

Bibliografia veche românească, vol. II, pag. 351, No. 559, amintește un Catavasieriu din acest an.

Titlul :

„Catavasiariu / acum a patra oară ti / părit, supt prea

fe / ricită Inpărăție a prea / Înălțatului Inpărat / Francisc
al doilea / Cu Blagoslovenia Prea / luminatului și prea o /
Sfințitului Domnului / Domn / Ioann Bobb / Vladicul Făgă-
rașului. / In Blaj / Anii dela Hs. 1793“.

Titlul este incadrat. Pe verso titlului se află o gravură reprezentând pe Isus și următoarele cuvinte :

„Doamne Isuse Hristoase păzește turma ta.

Povățuindu-o la împărăția ta“. Petru P. T.

In 16°, de 3 foi nenumerotate și 432 pagini numerotate.

Tipărit cu negru și roșu cu 19 rânduri pe pagină. Pe primele 2 foi se află cuprinsul cărții. La pag. 276 se află o gravură reprezentând „Izvorul cel de viață dătătoare“ ; în mijloc Maica Domnului cu Isus în brațe.

Athomi dela Câmp, Blaj 1812.

Acest titlu era legat într'o scoartă. Exemplar n'am văzut. Formatul este 16° mare.

Athomi dela câmp / de urmarea lui Hs. / Patru cărți / Cu Blagoslovenia, și cheltuiala / prea o sfințitului și prea Lu / minatului Domn Excelenții sa / Ioann Bobb / Vladicul Făgărașului a Prea / înălțatei Chesaro Crăești Marimi / Statului Sfeatnic din lăuntru, / și a rândului al doilea Leopold / Comendator / Tipărită / In Blaj la Mitropolie anul dela / Hs. 1812. / Cu Tipariul Seminariului.

Tg.-Mureș, luna Mai 1928.

AUREL FILIMON

Mură la Dacoromâni.

In mai multe rânduri d-l Capidan s'a ocupat de cuvântul *mură*, nu însă de cel care indică fructul cunoscut, ci de altul, însemnând foiosul vitelor. „Patria lui este Albania — zice d-sa (DR. III, 138). Aci avem *mute* cu același înțeles. De la Albanezi cuvântul a trecut la Români, încă din timpurile vechi, dând *mură*, cu trecerea lui *l* intervocalic în *r*, ca în elementele latine, păstrat astăzi numai de Aromâni. De la Aromâni, sau chiar și de la Dacoromâni, încă pe când cuvântul nu se pierduse din graiul lor a trecut la Balcani“. In română el apare cu și fără